

bizim külliye

1999'DAN BERİ ÜÇ AYLIK KÜLTÜR ve SANAT DERGİSİ Yıl : 2023

SAYI 97

İzzetpaşa Vakfı Adına
Prof.Dr. Necip İLHAN

Yazı İşleri Müdürü
Mustafa YALÇIN

Genel Yayın Yönetmeni
Nazım PAYAM

Editör
Kemal BATMAZ

Tashih
İzzetpaşa Vakfı

Röportaj
Doç. Dr. Taner NAMLI

Dizgi-Tasarım
İzzetpaşa Vakfı

Çizgi
Osman SUROĞLU

Basın ve Medya
İzzetpaşa Vakfı

Hukuk Danışmanı
Av. Vedat PEHLIVAN

Dağıtım
İzzetpaşa Vakfı

Danışma Kurulu
Yavuz Bülent BÂKİLER
Yahya AKENGİN
Prof. Dr. Milay KÖKTÜRK
Prof. Dr. Ebru Burcu YILMAZ
Prof. Dr. Levent BAYRAKTAR
Prof. Dr. Vefa TAŞDELEN
Dr. M. Naci ONUR
Necati KANTER
Dr.Öğr. Üyesi A. Faruk GÜLER
Ömer KAZAZOĞLU
Doç. Dr. Birol BULUT

Abone ve Reklam
Yurt İçi: İzzetpaşa Vakfı
Posta Çeki Hesap No:1285029

Yönetim Yeri
İzzetpaşa Cad. İzzetpaşa Vakfı
Ek Bina No:16/4 Elazığ

Tel. 0 (424) 233 55 13 - 233 15 00 (114)
Belgegeçer (faks) : 0 (424) 237 49 65

Baskı
TDV Yayın Matbaacılık ve Tic. İşletmesi
Tel. 0312 354 91 31
Yenimahalle / ANKARA

Yıllık Kurum Abone: 300 TL
Gönderilen yazılar basılsın basılmasın iade edilmez
Yayın Kurulu dergiye girecek yazılarda
gerekli gördüğü değişiklikleri yapar.
Yayımlanan yazıların fikrî sorumluluğu yazarlarına aittir.
Bizim Külliye adı anılmaksızın alıntı yapılamaz.
e-posta (e-mail)
bizimkulliye@gmail.com
www.bizimkulliye.com
ISSN:1302-3500

4
Nazım Payam
Bizim Mahfiller

7
Davut Güner
Ben

8
Seval Koçoğlu
Vakit İlerliyor

9
Şaban Sağlık
Edebiyat Mahfillerinin Arketipleri Olarak "Sokratik Diyaloglar" "Sahabe Kültürü" ve "Baykara Meclisi" Modelleri

15
Belkıs Altuniş Gürsoy
Ehl-i Diller Zevk ü Sefa Bulur Meclis-i Yarânda

18
Cemal Kurnaz
Ankara'da Dergi Mahfilleri

27
Mehdi Ergüzel
İstanbul'daki Fikir ve Edebiyat Mahfilleri

30
Hilmi Yavuz
İstanbul Edebiyat Mahfilleri

36
Namık Açıkgöz
Kültür ve Edebiyat Mahfillerinde Yeşermek

42
Dursun Gürlek
İstanbul'da Önemli Bir Kültür Mahfili Beşiktaş-Ortaköy İlmiye Cemiyeti

44
Mustafa Özçelik
Yunus Emre'nin Fikrî Tasavvufî ve Edebî Muhiti

48
Rıfat Araz
Varmak İçin Yüz Gerekir!

49
Muhammet Hüküm
Sosyalist Osmanlı Şeyhi ve Müritleri: Tâhirîler

52
Turgay Anar ile "Edebiyat Mahfilleri" Üzerine Konuştuk
Konuşan: Ahmet Faruk Güler

54
Necati Tonga ile "Edebî Mahfiller" Üzerine Konuştuk
Konuşan: Taner Namlı

57
Kemal Batmaz
Yeni Nesil Mahfil

bizim külliye
ÜÇ AYLIK KÜLTÜR ve SANAT DERGİSİ Yıl : 2023

58
Hazırlayan:Bizim Külliye
Mahfil Hakkında Kim Ne Dedi?

60
İsmail Bingöl
Dayanmıyor Türkülere Yüreğim

62
İrfan Görkaş
Aşkın Üç Mahfili

66
Rabia Dirican
Bir Edebiyat Mahfili Olarak İç Dünyam

68
Maksut Yiğitbaş
Edebiyat ve Kültür Mahfilleri Olarak Türkiye Yazarlar Birliği

70
Mehmet Nuri Yardım
Edebî Mahfiller ve ESKADER'in Hikâyesi

74
Hasan İldiz
Hayat Hanıma Mektuplar

75
Yunus Emre Vural
Bedük

78
Nermin Akkan
Şiirlerle Şairin Bitmeyen Kavgası

80
D. Mehmet Doğan
Bir Edebiyat Mahfilinin Ortaya Çıkışının 45. Yılında…

87
Erdoğan Erbay
Bir Edebiyat Mahfili Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi

90
M. Naci Onur
Bazı Edebî Mahfillerimiz

92
Ramazan Arı
Divan Edebiyatında Edebî Muhitler

96
Osman Suroğlu
Çizgi

bizim külliye

Muhterem Okurlar,

Edebiyat mahfillerini kimi Yıldırım Bayezid kimi Fatih Sultan Mehmet'e kadar uzatır. Gayeleri şuara, yani şairler meclisinin hangi şartlarda ve tarihte ortaya çıktığını vurgulamaktır.

O esnada usta çırak ilişkisinden, gözde şairlerin padişahlarca nasıl himaye edilişinden ve dönemin eserlerinden bahsedilecektir. Tabii biçime, akıma bağlı olarak zevk ehlinin ileri sürdüğü dile de değinilecektir. Sonuçta devri, birikimi ve sosyal yapıyı yansıtan aydınlatıcı bir gayrettir bu.

Mesela şuara meclisinin dil tercihi, resmî dili etkilemediğini söylemek mümkün mü?

Ama asıl aydınlatıcı gayret, şuara meclisiyle aynı zaman dilimini paylaşan ve bey konaklarını, köy odalarını, semai kahvelerini, dergâhları mekân tutmuş ozanların atışmalarıyla yahut âşıklar şenliğinin kayda geçirilmesiyle gerçekleşecektir. Hem halk edebiyatının işlevi daha kapsayıcı, tarihi daha eski, geleceği daha pürüzsüz… Orada bize özgü dil disiplinini, dil zevkini ve söz sanatlarına eğilimi göreceğiz. Böylece edebiyatın ifşa ettiğinde bütünlük tamamlanacaktır. Hâliyle statü farklılığı geleneğin akışını da bozmamış olacaktır.

Ancak Şaban Sağlık "Sokratik Diyalog" ve "Sahabe Kültürü" ile dikkatlerimizi Antik Yunana ve İslam mahfillerine çekiyor. Bir anlamda hem mahfillerin atası hem de Batı ve İslam medeniyetlerinin çıkış noktası olarak bunları görüyor.

Gelecek sayımızın dosya konusu:

"Edebiyatımızda Hayat ve Ölüm".

Yeniden buluşmak ümidi ve dileğiyle Allah'a emanet olunuz.

Bizim Külliye

Bir Edebiyat Mahfili Olarak İç Dünyam

RABİA DİRİCAN

Edebiyat mahfili denince tahta sandalyeler, hazan sarısı müsveddeler, içilen demli çaylar, ten tene uzun gecelerin geçtiği kalemler, yazı masasında birikmiş son çıkan dergiler, diz dize gülüşmeler, dahi ağlaşmalar ve en önemlisi de müşterek coşkular akla gelir. Burun üstüne kaydırılan gözlükler, heyecandan bakması unutulan kol saatleri, art arda yakılan sigaralar ve gece boyu uzayıp giden ateşli sohbetler 'mahfil' kelimesinin çağrıştırdığı duygu ve imgelerden birkaçıdır. Kadın edebiyatçıların doğduğu mekânlar ise daha naif ve daha girifttir. Uzanan yollara yahut bir ağaç dalına bakarken dalıp gidilen pencere önleri, her vuruşta öfkeli bir âşık gibi gürleyen kapı zilleri, gün gelir lazım olur diyerek atmaya kıyılamamış eski moda ayakkabılar, sağa sola saçılmış rujlar ve tüm bunların içinde anne yadigârı bir bohça gibi ortaya dökülen edebiyat sohbetleri daha kadınsı bir dünyanın kapı aralığından sızan birkaç damla gün ışığıdır.

Mahfil, yalnızca masa, sandalye, kitap, koltuk ve mekânın yer kaplayan cismani varlığı değildir; o belki bundan da öte bir atmosferdir. O atmosferi soluyan her bir cisme, her bir göze müşterek duygular siner ve varlıkları bir ilham olur. Konsolun üzerinde boynu bükük duran masa lambası, portmantodan sarkmış ceket kolu, kansızlık ilaçları ve dili tutulmuş kapının iç çeke çeke dönen gıcırtıları aşka, hasrete ve hüzne şahitlik ederler. Velhasıl insanın yüklendiği emanete şahit olmak da şerefli bir kader ve aşığa ait bir nesne olmak asil bir sorumluluktur. Yalnızca eşya değil gözün gördüğü, kulağın işittiği ne var ise ilhama açık bir ruh için tetikleyici bir kıvılcım oluverir. Sokaklara yayılan seyyar satıcı naraları, şehrin ıslak ve düş kırığı kaldırımları, birinci derece memurların muhasebe defterleri, aranıp son anda iptal edilen otel rezervasyonları, bir daha okunmayacak mahkeme tutanakları şeffaf gözleriyle ne yana bakarsa baksın içindeki duyguları görenler için yazılmayı bekleyen roman sayfalarıdır.

İnsanın iç dünyası en büyük edebiyat mahfilidir. Hiçbir roman, okunduktan sonra cisminin rafa kaldırılışı gibi son bulmaz; kelimeleriyle, şahıslarıyla ve dahi mekânlarıyla okuyan kişinin iç dünyasına karışır. Öyle ki okuyanın zihni, ruhu, gönlü, iç sesi başlı başına bir edebiyat mahfili olur. Tarihin en büyük romancılarını, ülkesinin en güçlü kalemlerini ve dahi mahalle dergilerinin amatör yazarlarını o mahfilde buluşturur insan. Söz düellosuna tutuşan şairlerin arasında kalıp hararetli gecelerde sükûnet diler ve bazen de bir hemşire titizliğiyle kurşuna dizilmiş kelimelerin yarasını sarar. Konuları ken-

di seçer; bir gün aşk, bir gün özlem konuşulur iç seslerle, hudutsuz bir özgürlük vardır. Belki savaş, belki atom bombası dahi bu mecliste gündeme gelebilir; lakin tek bir şeye tahammül yoktur; yüzeysellik! En can sıkıcı meseleleri bile derin bir bağlantı içinde tartışmak gerekir; zira gerçekler yüzeysel değildir.

Her yeni roman okunuşunda mahfile yeni karakterler eklenir; pansiyonda tanışılan Doktor Ferit gelir, Mümtaz ile Nuran'ın yanına oturur. Bazıları ise ev sahibi izin vermediği sürece kapıdan içeri alınmaz; o mahfile katılabilmek her kalem eserinin harcı değildir, roman içinde eğreti durmayacak bir kuvvet ister. Bu iç dünya, kelli felli edebiyatçıların kanlı canlı buluştuğu mahfillerden belki kırk kat daha gerçek, kırk kat daha yaratıcı ve tekâmül ettiricidir. İnsanın kendi evinde, kendi koltuğunda kahve içip hülyalara dalması, roman kahramanlarını karşısına alıp konuşması bazen hiçbir mecliste olmadığı kadar haz verir. Hayalî ama bir o kadar da gerçek dostların saf saf olup köşe takımlarını tutması, özgürlüğün en derin noktalarından fışkıran bir söz cümbüşünün dile gelmesi, inkâr edilemez bir gerçeklik taşır. Böyle bir anda insan, iç dünyasının gizli kapaklı yanlarını ifşa etmekten çekinmez, kendinden başka onu yargılayacak kimse yoktur. Artan yalnızlığın yaratıcı bir hâle büründüğü ve kişiyi çoğalttığı o mahfilde konuşulanlar halüsinasyon ya da deli saçması değildir; bir karakter yaratıldıktan sonra -cisimsiz olsa da- kendi gerçekliği içinde yaşamaya devam eder, havaya karışıp buharlaşmaz. O karakterler okuyucunun zihninde bir kat daha zenginleşir, göreceli hâle gelir. Söz gelimi Victor Hugo'nun Jean Valjean'ı bir kurgu üzerine yaratılmıştır, ancak herkesin Jean Valjean'ı farklıdır.

Bir okur belki yolda gördüğü dilenciye benzetir, bir başkası için mahalle camisindeki müezzinin ta kendisidir. Bir diğeri onu tutarsızlıkta suçlar, öteki onda kendini görür.

Bazen Alyoşa çıkagelir masaya, bazen de Zorba misafir edilir. Yan yana gelmiş tüm dış görünümleri bir hayal darbesiyle bulandırıp birleyen ve ondan yekvücut bir iç dünya yaratan okur için artık her türlü kombinasyon mümkündür. Yazarların, okuyanların ve roman karakterlerinin iç içe geçip aynı masaya oturduğu derin sohbetlerde tadına doyulmaz hazzın yaratıcı pencereler açtığı vakidir. Birbirine bakan aynaların sonsuz yansımalarıyla yüreklerini açıp orada saf saf hazır dururlar. İçinde yaşatmaya başladığı o karakterler bağımsızlığını ilan edip bir gönül kahvesi kurarlar. Artık ne Gregor Samsa Kafka'nın yarattığı kadar zavallı bir böcek ne de Robinson zannedildiği kadar yalnızdır.

Dünyada sözden ala bir felah ve sözden amansız bir silah yoktur. Bazen şairlere sorar insan, bazen de Balzac'ı karşısına alıp konuşur. Balığın bir an olsun kapanmayan gözleriyle suda gördüğü nedir? Niçin âşıktır kuşlar gökyüzüne? Sardunyalar açmak için güneşi özler mi hiç? Peki ya sen söyle Swann, neşter vurulmamış karasevdaların çaresizliğiyle söyle; arşivlenmiş duyguları tozlu rafından çıkarıp tekrar yaşamak mümkün mü? İpekböceğinin utangaçlığıyla örülen ağ, tüm güzelliğini güzellikle perdelemez mi? Bu rakkase dünyanın çocuğu olan insan, özlemlerini beşiğe koyup yalan ninnilerle uyuturken kendi de uyuyakalan bir anne gibidir. Lakin ansızın sıçrayıp uyanan çocuğun çığlıklarını hiç mi işitmez de kana karışan acılarıyla bir zehri kusar gibi gönlünü öbür tarafa çevirir? Her farkındalık kurtuluş değildir; sancılı bilgiler yüklenir belleğine. İmgelerin, seslerin ve hazların bir toz fırtınasına tutulup birbirine girdiği panayır yeri gibi karışan hatıralar, bütünlüğü bozulduğunda yarım da değildir. Peki ya sen söyle Vladimir, girdabında döndürüp hesapsız bir dalga ile denizin kıyıya savurduğu mektuplar, teslim olduğundan mı kurtulmuştur yoksa kayıtsızlığından mı? Faust'a soracak çok şey vardır ama insan nedir? Tanrı'ya kafa tutmak mümkün mü Raskolnikov? Meşru ve mutlak bir özgürlüğe ulaşmanın yolu var mıdır?..

Okuyucunun tüm mahrem sınırları yıkarak kendini olduğu gibi seyretme arzusu, Tanrı'nın nasılsa her şeyi bildiği gibi tanıdık bir ferahlık verir. İnsan kendi evinde, kendi yazı masasında ya da her zaman uğradığı kafeden şöyle bir geçerken zihninde, yüreğinde hep o hayal-gerçek dostlarını taşır. Coşkulu akkor lambaların alev aldığı karanlık gecelerde hem yapayalnız hem de cümle âlemle birdir. Edebiyat mecrası yalnız söze gelenlerin değil susulanların da yeridir. Nasıl ki müziği oluşturan, notalar arasındaki boşluklar ise edebiyatı oluşturan da sözler arasındaki sususlardır. Öyle dile gelmez duygular vardır ki gözleri ıslakken aynaya bakamayan şairler bu efkârdan, bu suskunluktan hoşnutturlar. Buranın 'yalan dünya' değil 'acı bir gerçek' ve hem de öte dünyayı aratmayan bir cennet olduğunu aynı anda, tek bir kalem darbesiyle anlatacak kelime bulmak ne güçtür. Kubbeler sözle çınladığı zaman değil hep, bazen de sükûnete büründüğünde söyleyeceğini söyler. Bir cilvedir bu; her susuş en verimli sözlere namzettir.■